

निर्दर = **दर** *Höhle*: गिरिनिर्दरासिनाम् R. 2, 28, 7. निर्दरि *dass. nach Wils. Nach Med. r. 176 bedeutet निर्दर adj. hart (कठिन); schamlos (घ-त्रप); adv. stark, heftig (निर्भरम्); n. das Beste von Etwas (सार)*. Dieselben Bedeutungen (nur निर्भय *furchtlos st. निर्भर*) giebt H. an. 3, 568 dem Worte निर्वर.

निर्दलन (von **दल्** mit **निस्**) n. *das Spalten, Zerschneiden* RĀGA - TAR. 7, 1516.

निर्दश (निस् + दश्न्) adj. *über zehn Tage alt, worüber zehn Tage vergangen sind*: यथा वै पयुर्निर्दशो भवत्यथ स मेधो भवति AIT. Br. 7, 14. ÇĀṆKH. Çr. 15, 18, 10. 12. BHĀG. P. 9, 7, 9. 10. निर्दशं ज्ञातिमरणं श्रुत्वा पुत्रस्य जन्म च M. 5, 77. — Vgl. अनिर्दश (auch JĀGĀN. 1, 170. MBh. 12, 1318) und नैर्दश्य.

निर्दशन (निस् + द°) adj. *zahnlos* Hit. I, 106. निर्दशानात्रिञ्छ der Zähne, der Augen und der Zunge beraubt MBh. 7, 8160.

निर्दशाह (निस् + द°) s. अ°.

निर्दस्यु (निस् + द°) adj. *frei von Räubern*: पृथिवी MBh. 7, 2443. HARIV. 2349.

निर्दहन (von **दह्** mit **निस्**) 1) adj. f. ई oxyt. *brennend* AV. 14, 2, 48. — 2) m. N. einer Pflanze, *Semecarpus Anacardium* Lin., RĀGĀN. im ÇKDr. — 3) f. ई N. einer Pflanze, *Sansevieria Roxburghiana* Schult., RATNAM. im ÇKDr. Suçr. 2, 36, 18. — 4) n. *das Brennen* Suçr. 1, 85, 8. 2, 3, 10.

निर्दातर (von 3. दा mit **निस्**) nom. ag. *Jäter*: यथोद्धरति निर्दाता कलं धान्यं च रत्नति M. 7, 110. — Vgl. निर्यातर.

निर्दाह (von **दह्** mit **निस्**) adj. *verbrennend* AV. 5, 31, 9. 16, 1, 3.

निर्दाहक (wie eben) adj. *dass.*: अ° KĀṬH. 32, 4.

निर्दिग्ध s. u. दिक् mit **निस्**.

निर्दिग्धिका f. v. l. für निर्दिग्धिका, निदिग्धिका H. 1157.

निर्दुःख (निस् + दुःख) adj. *keine Leiden empfindend* MBh. 12, 7504. *keine Leiden bereitend*: पथिन् 5, 3004. Davon nom. abstr. °त्वं n. *Schmerzlosigkeit* Bāṣuāp. 144.

निर्देव (निस् + देव) adj. *von den Göttern verlassen* TS. 7, 3, 44, 1.

निर्देश (von 1. दिष् mit **निस्**) m. 1) *Anweisung, Befehl* AK. 2, 8, 1, 25. H. 277. H. an. 3, 720. Med. ç. 22. कालमेव प्रतीक्षते निर्देशं (v. l. निर्देश) भूतको यथा M. 6, 45. पितुर्निर्देशात् R. 3, 10, 11. RAGH. 12, 17. पितुर्वचननिर्देशात् R. 1, 1, 24. °पालन 2, 24, 1. निर्देशे कुर्यः स्थिताः 5, 53, 20. अथ ° Befehl zum Tode KATHĀS. 5, 69. मनिर्देशातिचारेण BHĀG. P. 3, 14, 37. यूयं वै धर्मराजस्य यदि निर्देशकारिणः 6, 1, 38. — 2) *Beschreibung, nähere Angabe, nähere Bezeichnung*; = कथन H. an. Med. *विस्तरवचनं निर्देशः* Suçr. 2, 557, 17. KĀṬJ. Çr. 1, 10, 1. LĪTJ. 6, 10, 23. ÇĀṆKH. GRHJ. 1, 3. दक्षिणादिर्निर्देश *Beschreibung des Südens* R. 4, 41. 43. 44 in den Unterschr. der Kapitel. श्रो तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणास्त्रिविधः स्मृतः *Bezeichnung* BHĀG. 17, 23. श्रुक्तो ऽयं निर्देशः PAT. zu P. 4, 2, 64. प्रत्ययार्थनिर्देशः कर्तव्यः P. 3, 1, 19, VĀRTT. 1. निर्देश इतिना VS. PRĀT. 1, 36. सर्वनाम्ना कुतधारिपुरुषनिर्देशात् SĀH. D. 13, 6. KĀÇ. zu P. 1, 1, 57. KĀr. 8 aus SIDDH. K. zu P. 7, 2, 10. GAUDAP. zu SĀṆKHJAK. 51. Schol. zu KĀP. 1, 129. AK. 3, 4, 12, 106. Häufig in comp. mit dem im instr. gedachten Begriffe: वचनमभिनयत्या स्वाङ्गनिर्देशपूर्वम् MĀLAV. 26. क्व च परस्य कार्यम् यत्र

पञ्चमीनिर्देशः Schol. zu P. 1, 1, 54. 66. 2, 19. 7, 1, 21. Schol. zu P. 1, 1, 68. VĀRTT. 4. Vop. 19, 11. निर्देशमिदानीं ज्ञातुमिच्छामि so v. a. *die näheren Umstände, die Details* (WEBER: *Botschaft*) MĀLAV. 8, 15. अनिर्देशेन ohne in's Einzelne zu gehen, im Allgemeinen: एतत्सर्वमनिर्देशनैवमुक्तं यत्कर्तव्यं पुरुषेणोक्तं लेकि MBh. 12, 4022. Vgl. तथागतगुणज्ञानाचिन्त्यविषयावतार°. — 3) *Nähe* MED. — 4) *eine best. Zahl* VJUTP. 180. — Vgl. निर्देश.

निर्देश्य (wie eben) adj. 1) *zu bestimmen, festzusetzen, anzuordnen*: अ° M. 11, 146. MBh. 12, 6074. — 2) *zu bestimmen, zu beschreiben*: व्याप्यव्यापक° BHĀG. P. 7, 6, 22. अ° *unbestimmbar, unbeschreiblich* ÇVE-TĀÇV. UP. in Ind. St. 1, 438, N. 2. BHĀG. 12, 3. MBh. 1, 2874. 2942. 3, 3462. 13, 852. R. 1, 31, 12. 6, 3, 7. VIKR. 89. BHĀG. P. 1, 17, 20. 7, 3, 41. 6, 22. 8, 8, 41. MĀRK. P. 23, 39. — 3) *anzukünden, vorausszusagen*: वारि VARĀH. BRH. S. 58, 51.

निर्देशर (wie eben) nom. ag. *bestimmend, näher angehend*: साध्य-स्पर्धस्य MIT. im ÇKDr.

निर्दन्य (निस् + दै°) adj. *wohlgemuth, guter Dinge* KATHĀS. 20, 177. RĀGĀ-TAR. 3, 219.

निर्दोष (निस् + दोष) adj. f. आ *fehlerfrei, makellos* R. 4, 7, 8. RAGH. 10, 73. RĀGĀ-TAR. 1, 13. 4, 86. 6, 162. PAÑKĀT. ed. oṛn. I, 224. KĀIJJ. zu P. 7, 1, 30. SĀH. D. 3, 15. *schuldlos, unschuldig* MBh. 13, 58. KĀM. NĪTIS. 8, 77. PAÑKĀT. 88, 23.

निर्द्वय (निस् + द्व°) adj. 1) *immateriell* MBh. 12, 11350. — 2) *besitzlos, arm* R. 5, 33, 31. VARĀH. BRH. S. 67, 10. 26. 38. 51. PAÑKĀT. II, 102.

निर्द्राह (निस् + द्राह्) adj. *nichts Uebles im Sinne führend, freundlich gesinnt* RĀGĀ-TAR. 1, 362. 3, 208. 6, 126. 260. fg.

निर्द्वेद (निस् + द्वेद) adj. f. आ 1) *sich gleichgültig verhaltend gegen die Gegensätze (Freude und Leid u. s. w.)* TEĠOVINDUP. in Ind. St. 2, 63. BHĀG. 2, 45. MBh. 1, 4600. 12, 195. 14, 536. HARIV. 1211. BHĀG. P. 3, 24, 44. 4, 1, 19. 9, 19, 19. — 2) *in keiner Wechselbeziehung stehend, unabhängig von einem Andern, für sich allein bestehend*: द्विविधो ज्ञायते व्याधिः शारीरो मानसस्तथा । परस्परं तयोर्जन्म निर्द्वेदं नोपलभ्यते (नोपपद्यते) MBh. 12, 489 = 14, 314. ब्रह्मन् 1, 3315. — 3) *frei von Eifersucht* MBh. 3, 14734. तद्वद्व्याङ्ग्यहितकानिर्द्वेदं हृदयं हि वाम् KATHĀS. 17, 150. — 4) *zu keinem Streit Anlass gebend, unbestritten*: (भूमिरियम्) भर्तृभिः सह भोक्तव्या निर्द्वेद्वेति श्रुतं मया MBh. 3, 14727. राज्य 4, 889. *nicht streitend*, von Buddha VJUTP. 2.

निर्धन (निस् + धन) 1) adj. a) *besitzlos, arm*: तं राजा निर्धनं कृत्वा M. 10, 96. MBh. 13, 2024. R. 2, 39, 25. BHART. 2, 12. KĀN. 82. VARĀH. BRH. S. 67, 27. 34. 102. KATHĀS. 6, 49. 12, 92. RĀGĀ-TAR. 6, 163. PAÑKĀT. I, 466. BHĀG. P. 4, 23, 33. तत्कुलं शीघ्रं निर्धनीभवति KULL. zu M. 3, 57. (नगरम्) निर्धनीकृत्य DAÇAK. in BENF. Chr. 194, 7. — b) *ohne Geld unternommen*: व्यवसाय KĀN. 59. — 2) m. *ein alter Stier* ÇABDAK. im ÇKDr.

निर्धनता (von निर्धन) f. *Besitzlosigkeit, Armuth* MĀRK. 13, 20.

निर्धनत्व (wie eben) n. *dass.* MBh. 14, 1356. PAÑKĀT. II, 107.

1. निर्धर्म (निस् + धर्म) m. *Unrecht*: कथं हि नीचा इव दौष्टुलेया निर्धर्मार्थं कर्म कुर्युश्च पार्थाः MBh. 5, 735.

2. निर्धर्म (wie eben) adj. *vom Rechte abgewichen*: महापराधे निर्धर्मे कृतघ्ने MIT. im ÇKDr. *sündhaft*: द्यूत SOM. NAL. 71.